

Włodzimierz Błaszczyk

Poznań - Zamek Przemysława

Informator Archeologiczny : badania 7, 204-205

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PODGAJE, pow. Kazimierza Wielka
Stanowisko 4

patrz
neolit

POSADÓW, pow. Tomaszów Lubelski

patrz
średniowiecze

POZNAŃ - KOMANDORIA

patrz
średniowiecze

POZNAŃ - Zamek Przemysława

Muzeum Archeologiczne
w Poznaniu

Badania prowadził mgr Włodzimierz Błaszczuk,
Finansowało Muzeum Archeologiczne w Poznaniu.
Pierwszy sezon badań. Ślady osadnictwa z okresu
wpływów rzymskich / kultura przeworska/, osada
wczesnośredniowieczna, gród / XII w./, zamek
/ II poł. XII - XVIII w./

Stanowisko położone jest w rejonie Zamku Przemysława - na Starym Mieście w Poznaniu; na stoku północno-zachodnim wzgórza oraz na płaskowyżu doń przylegającym od strony zachodniej. Badania miały charakter ratowniczy w związku z podjętymi w tym rejonie pracami budowlanymi. Długość odsłoniętych profili / przekroje - S i E / wynosiła 50 m. W trakcie obserwacji stwierdzono występowanie umocnień / wału/, uwarstwień osadniczych oraz warstw nasypowych, przykrywających zewnętrzny stok wału. Celem badań było rozpoznanie charakteru i funkcji umocnień, jak również struktury osadnictwa wczesno i późnośredniowiecznego oraz nowożytnego. Założono dwie sondy o powierzchni 12 m², kubaturze powyżej 15 m³, eksplorując odsłonięte w profilu S uwarstwienia, przy równoczesnym sporządzaniu pełnej ich dokumentacji.

W wyniku przeprowadzonych badań ustalono, że :

a/ sporadyczne ślady osadnictwa / tylko ułamki naczyń glinianych/ sięgają okresu wpływów rzymskich / kultura przeworska/,

b/ ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego / tylko ułamki naczyń glinianych/ pojawiają się w X/XI - XI w., nie można określić czy było to osadnictwo przelotne,

c/ od XI/XII w. osadnictwo to przybiera formę trwałą wiążąc się w schyłkowej fazie wczesnego średniowiecza z wzniesieniem w XIII w w tym rejonie feudalnej siedziby rycersko-książęcej, grodu-zamku. Osada ta będąc usytuowaną na płaskowyżu terasy górnej pradoliny Warty, której podnóże bieгло mniej więcej wzdłuż obecnej zachodniej pierzei rynkowej, zajmowała zapewne nie tylko niewielkie, naturalne wyniesienie o kształcie zbliżonym do owalu, ale również tereny położone u jego podnóża,

d/ w XII w., w tym rejonie, wzniesiono gród z podgrodzem, posiadającym umocnienia obronne w postaci glinianego wału, zachowanego do 1,5 m / 2 m na skłonie/ wysokości, którego konstrukcje wystąpiły, jako zbutwiałe smugi drewna. Lico zewnętrzne tworzyła palisada w postaci wbijanych pionowo w podłoże, zaostzonych dołem pali dębowych o średnicy od 25 do 30 cm. Szerokość wału u podstawy dochodziła do 10 - 12 m, jego jądra natomiast, wahała się w granicach 5 - 6 m. Opisane konstrukcje podlegały częściowej renowacji w wieku XV/ za panowania Władysława Jagiełły/ obejmującej głównie lico zewnętrzne. Badania wykazały ponad to, że stronę W grodu zabezpieczono dodatkowo fosą, zapewne mokrą / głęboką na 5-6 m/, zasiloną prawdopodobnie wodami Bogdanki / Flisy-Rudnika/, wykopaną w linii / stanowiącej naturalne podłoże/ użytej następnie do wzniesienia wałów / inwentarz zawiera występujący na wtórnym złożu materiał ceramiczny pod względem formalnotypologicznym stosunkowo jednolity, datowany od końca XI po poł. wieku XII, jak również materiał z XII/XIII w./.

e/ od momentu wzniesienia wyodrębnionego z organizmu miejskiego zamku - / rezydencji przez Przemysła II w 2 poł. XIII w./ kształtujące się w tym rejonie uwarstwienia wskazują etapy użytkowania wspomnianych obiektów murowanych, począwszy od XIII/XIV w. po wiek XVIII włącznie/ odsłonięto w sumie siedem uwarstwień, inwentarz zawiera kilkaset ułamków naczyń glinianych, fragmenty kafla, wyroby metalowe - m.in. gwoździe, okucia, ponadto materiał osteologiczno-ichtiologiczny/.

f/ począwszy od XVIII/XIX w., na skłon W wzgórza w związku zapewne z wzniesieniem w okresie działalności Komisji Dobrego Porządku przez Kazimierza Raczyńskiego na starych fundamentach w roku 1783 nowego gmachu w stylu klasycystycznym, jak również w związku z rozebraniem przez władze pruskie zrujnowanego budynku głównego z przyległą wieżą w roku 1793 i budową na tym miejscu siedziby sądu apelacyjnego, potem -archiwum, ukształtowały się warstwy nasypowe / odsłonięto ich w sumie pięć, zawierające zróżnicowany chronologicznie materiał zabytkowy, głównie fragmenty naczyń glinianych, fragmenty kafla i materiał osteologiczny/, przykrywające zewnętrzny stok wału obronnego oraz uwarstwienia związane z funkcjonowaniem zamku,

g/ w związku ze zniszczeniem obydwóch budynków / archiwum i tzw. części Raczyńskiego/ w 1945 r. pozostają odsłonięte uwarstwienia / w sumie dwie warstwy zawierające zróżnicowany chronologicznie materiał zabytkowy/, wiążące się również zapewne z odbudową zamku w 1958 r.

Przeprowadzone badania ujawniły wiele szczegółów dotyczących powiązań przestrzenno-chronologicznych między poszczególnymi fazami osadnictwa tego rejonu a uzyskane wyniki pozwoliły na próbę sprecyzowania poglądów dotyczących przedlokalnego osadnictwa na Wzgórzu Zamkowym oraz wyjaśnienia funkcji i roli, jaką ono odegrało w procesie formowania się ośrodka miejskiego w Poznaniu.